

POLO-Cro28

Opservatorij politika u Hrvatskoj
Jean Monnet potpora institucijama

2015. - 2018.

POLO Analitički osvrt

Uključivost u provedbi Europskog semestra na nacionalnim razinama – pretpostavka za uspješnije rezultate?

Ivana Skazlić¹

IRMO, Zagreb, siječanj 2017.

Uvod

U ovom se osvrtu analizira kako se postupak Europskog semestra provodi u Hrvatskoj i Češkoj te istražuje na koji način uključiv pristup može pridonijeti stvaranju nacionalnog „vlasništva“ nad reformama i utjecati na odgovornost u ispunjavanju preporuka izdanih u sklopu tog postupka.

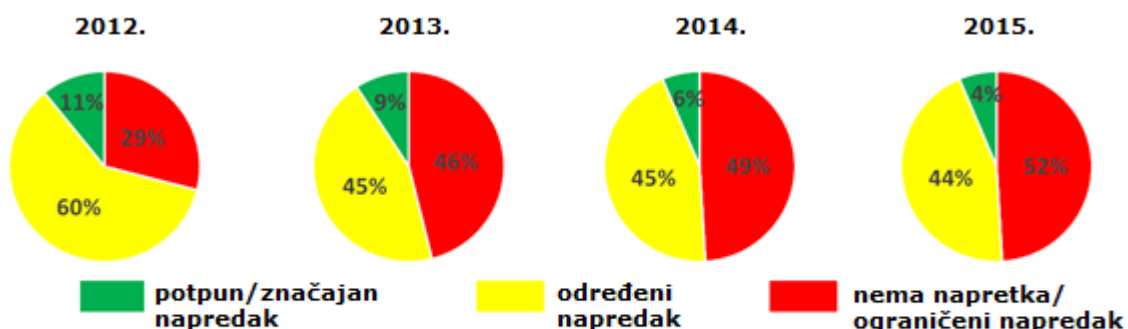
Osobitost postupka Europskog semestra ogleda se u tome što se glavni ciljevi i preporuke dogovaraju i izrađuju na razini EU-a, a potom ih treba provesti na nacionalnoj razini. Međutim, rezultati provedbe Europskog semestra nisu zadovoljavajući. Kao jedan od razloga ograničene provedbe navodi se nejednako usvajanje postupka u nacionalne procese donošenja odluka i nejednako uključivanje ključnih dionika, posebice nacionalnih parlamenata i socijalnih partnera. U nastavku se daje kratak osvrt na stanje u Hrvatskoj i Češkoj.

¹ Ivana Skazlić, mag. pol. i mag. europskih i međunarodnih odnosa, suradnica u znanosti u Odjelu za europske integracije (IRMO). Mentorica: dr. sc. Višnja Samardžija, IRMO.

Provedba Europskog semestra u državama članicama EU-a

Europski semestar standardan je postupak u Europskom gospodarskom upravljanju uspostavljen 2011. godine. Svrha je postupka povezati usklađivanje i nadzor proračunskih i ekonomskih politika država članica s provedbom strukturnih reformi kako bi se pridonijelo ostvarivanju pametnog, održivog i uključivog rasta u EU-u. Postupak se odvija u godišnjim ciklusima, s definiranim aktivnostima i vremenskim okvirom. Najvažniji dio čine preporuke po državama članicama koje izrađuje Komisija, a izdaje Vijeće EU-a. Navedene preporuke sadrže *policy* mjere za provedbu odgovornih fiskalnih politika i ključnih strukturnih reformi koje države članice trebaju uzeti u obzir pri planiranju i provedbi nacionalnih politika. Posljednjih pet godina međutim većina država članica ulagala je djelomične napore i poduzimala nedovoljno ambiciozne aktivnosti u odgovoru na preporuke Europskog semestra. Stopa provedbe preporuka bila je od početka provedbe postupka relativno niska, a s godinama se dodatno snizila (slika 1). To ukazuje na donekle ograničen utjecaj Europskog semestra na provedbu reformi u državama članicama.

Slika 1. Ispunjavanje preporuka po državama članicama tijekom razdoblja 2012. – 2015.

Izvor: Europski parlament (2016a) – izračun Europske komisije i Europskog parlamenta, Odjel za potporu gospodarskom upravljanju – EGOV

Gros i Alcidi (2015) navode kako su nedavne pozitivne gospodarske prognoze za EU uz smanjenje gospodarskih poteškoća u eurozoni umanjile pritisak za provedbu reformi, a time i odgovornost država članica u ispunjavanju preporuka EU-a i rješavanju specifičnih izazova na koje upućuju. Naime, u jeku gospodarske krize i krize eurozone države članice bile su poticane na poboljšanje usklađivanja s pravilima i procedurama EU-a, a preporuke su pretežito bile usmjerene na obnovu fiskalne održivosti. U tom kontekstu, veći nadzor provodio se nad članicama eurozone s obzirom na visoku razinu međuovisnosti njihovih politika i potencijalnih rizika širenja negativnih učinaka, ali i s obzirom na određene sankcije koje se mogu pokrenuti u slučaju nepridržavanja pravila EU-a. Stoga su članice EU-a koje su i članice eurozone ostvarivale veću stopu implementacije

preporuka i poduzimale konkretnije aktivnosti u odgovoru na preporuke koje su se ticale njihovih fiskalnih politika (Darvas, Leandro, 2015).

Međutim, nova načela uspješnosti Komisije² te normalizacija uvjeta na financijskom tržištu jače su usmjerili preporuke k strukturnim reformama i investicijama. No kako je većina država članica poboljšala svoje javne financije, a pritisak snažne ekonomske krize relativno oslabio, posustala je predanost u provedbi strukturnih reformi. Razlog tome je i činjenica da su brojna područja koja zahtijevaju reforme (poput reforme porezne politike, mirovinskog sustava ili javne uprave) u nadležnosti država članica. Stoga provedba reformi na koje upućuju preporuke EU-a ovisi o procjenama nacionalnih potreba i kapaciteta, ali i važnosti financiranja država članica putem fondova EU-a kao i stavovima javnosti (Gros, Alcidi, 2015).

Poboljšanje provedbe preporuka može pridonijeti veća razina „vlasništva“ nad procesom. To podrazumijeva šire uključivanje relevantnih dionika u proces, ponajprije nacionalnih parlamenata, socijalnih partnera te predstavnika akademske zajednice i civilnog društva. Osim toga, uputno je uložiti veće napore u informiranje šire javnosti o samom procesu i njegovom značaju za pojedinu državu članicu. Nedavna studija Instituta Jacques Delors – Berlin (Kreillinger, 2016) ukazuje na pozitivnu korelaciju između većeg uključivanja parlamenata u postupak Europskog semestra i srednje i/li visoke stope implementacije preporuka EU-a. Međutim, studija ukazuje i na značajne asimetričnosti među članicama EU-a u tom pogledu. Nadalje, Eurofoundova studija (2016) pokazuje kako unatoč relativnom napretku u uključivanju socijalnih partnera u proces Europskog semestra još uvijek ima prostora za poboljšanja. Naime, uloga i utjecaj socijalnih partnera u postupku Europskog semestra, posebice u području socijalnih politika i politika zapošljavanja, znatno se razlikuju među državama članicama. S obzirom na navedeno, u nastavku se daje sažet prikaz provedbe procesa Europskog semestra i uključenosti ključnih dionika u Češkoj i Hrvatskoj.

Na koji način Češka provodi Europski semestar?

Češka sudjeluje u Europskom semestru od početka uvođenja postupka 2011. godine. U sklopu tog postupka Češka je relativno brzo i uspješno ojačala svoj fiskalni okvir i unaprijedila upravljanje javnim financijama. Postupak je tako u pogledu prekomjernog deficita za tu članicu EU-a zatvoren 2014. godine. Također, makroekonomske neravnoteže nisu za Češku bile ustanovljene tijekom dosadašnjih ciklusa Europskog semestra, pa detaljno preispitivanje njezinog makroekonomskog stanja do sada nije bilo potrebno (Samardžija et al., 2016).

Češkoj je u ciklusu 2011. i 2012. godine bilo upućeno 6 preporuka Vijeća, a 2013. i 2014. godine 7 preporuka. Sukladno pojednostavljivanju postupka Europskog

² Poticanje ulaganja, provedba strukturnih reformi i osiguranje odgovornih fiskalnih politika uz naglasak na socijalnu pravednost i ostvarivanje uključivijeg rasta.

semestra te s obzirom na značajnu fiskalnu konsolidaciju koju je ostvarila, broj preporuka za tu članicu EU-a smanjio se na ukupno 4 preporuke u 2015. godini, a u 2016. godini Vijeće je Češkoj uputilo 3 preporuke. Prema dokumentu Europskog parlamenta, Češka je u 2015. godini ostvarila određen napredak u 3 preporuke, a 1 preporuku ispunila je s ocjenom ograničeni napredak/nema napretka (Europski parlament, 2016b). Set preporuka upućenih Češkoj u 2016. godini odnosi se na područja javnih financija uz poboljšanje učinkovitosti zdravstvenog sustava, uklanjanje administrativnih barijera za investicije uz povećanje transparentnosti i učinkovitosti postupaka javne nabave te unapređenje sustava obrazovanja i istraživanja i razvoja (Vijeće EU-a, 2016a).

U provođenju Europskog semestra, priprema Programa konvergencije i Nacionalnog programa reformi u nadležnosti je češke Vlade (Dumbrovsky, 2014). Od samog početka sudjelovanja u ovom procesu Vlada uključuje parlamentarne zastupnike iz relevantnih parlamentarnih odbora već u pripremnoj fazi kako bi putem konzultacija dobila povratne informacije o preliminarnim nacrtima određenih poglavlja navedenih dokumenata. Konzultacije s češkim Parlamentom provodile su se kontinuirano u pripremama cijelog teksta nacionalnog programa reformi za 2015. i 2016. godinu, a komentari i sugestije parlamentarnih zastupnika uzimaju se u obzir te se uglavnom uključuju u završne verzije dokumenata. Nakon što Vlada usvoji Program konvergencije i Nacionalni program reformi i dostavi ih Komisiji, oni se prezentiraju i raspravljaju u Odboru za europske poslove, koji ih potom potvrđuje rezolucijom (Europski parlament, 2017; Kreilinger, 2016).

Osim suradnje s Parlamentom, češka Vlada od početka sudjelovanja u Europskom semestru organizira niz konzultacija putem okruglih stolova sa socijalnim partnerima, predstavnicima akademske zajednice i regionalnih i lokalnih udruženja te neovisnim stručnjacima u različitim fazama postupka. Cilj je okruglih stolova u što većoj mjeri postići opću društvenu prihvaćenost planiranih reformi³. Cilj uvodnih konzultacija putem okruglog stola jest predstavljanje nacrta Nacionalnog programa reformi za tekući ciklus te rasprava o reformskim prijedlozima kao i razmjena mišljenja o daljnjim koracima provedbe Europskog semestra u Češkoj. U sljedećem krugu konzultacija raspravljaju se pojedina poglavlja Nacionalnog programa reformi. Uključeni dionici imaju priliku dati svoje komentare i sugestije za određena poglavlja dokumenta. Sljedećim krugom okruglih stolova omogućava se davanje prijedloga i rasprava o završnoj verziji dokumenta. Nakon toga Vlada usvaja Program i podnosi ga Komisiji, sukladno uspostavljenom kalendaru postupka Europskog semestra (Češka Vlada, 2009. – 2015⁴).

³ Analiza u ovom radu nadovezuje se na raspravu na temu Europskog semestra održanu u Zagrebu 2015. u sklopu projekta POLO-Cro28: Opservatorij politika u Hrvatskoj. Na panel-raspravi u sklopu POLO-Cro28 okruglog stola analizirala su se iskustva novih država članica u provedbi Europskog semestra, uključujući Češku.

⁴ Web-stranica češke Vlade

Aktivna uloga i uključenost socijalnih partnera iznimno su važne u ključnim točkama postupka Europskog semestra (priprema Nacionalnog programa reformi i provedba preporuka po državama članicama), osobito u područjima politike zapošljavanja i socijalnih politika (Eurofound, 2016). U Češkoj su socijalni partneri uključeni u proces definiranja i/ili provedbe Nacionalnog plana reformi putem već uspostavljenog tripartitnog dijaloga – Ekonomskog i socijalnog odbora. Održavanje konzultacija organizira se *ad hoc*, a konzultacijski proces traje do mjesec dana. Socijalni partneri u Češkoj smatraju dostatnim i broj održanih konzultacija i vrijeme predviđeno za informiranje i davanje komentara. Također, obje strane (sindikati i poslodavci) navode da su podjednako uključene u proces (ibid., 30-32).

Češka Vlada savjetuje se sa socijalnim partnerima o nacrtu preporuka po državama članicama putem tripartitnog Odbora te su socijalni partneri uključeni u izradu *policy* mjera u različitim relevantnim područjima njihovog djelovanja (ibid.). I sindikati i poslodavci pozitivno ocjenjuju postupak Europskog semestra. Obje strane smatraju Europski semestar korisnim *policy* mehanizmom te u pravilu imaju pozitivne stavove o većem nadgledanju nacionalnih politika. Vezano uz *policy* sadržaj i relevantnost preporuka po državama članicama, Eurofoundova studija ukazuje na donekle različite stavove socijalnih partnera. Naime, Češko-moravska konfederacija sindikata (CMKOS) podupire i smatra odgovarajućim *policy* sadržaj preporuka u području politike zapošljavanja i socijalne politike, dok se Konfederacija čeških udruga poslodavaca u industriji (SPCR) ne slaže u potpunosti (ibid.). Prema „barometru reformi“ za 2016. godinu koji provodi BUSINESS Europe među svojim članicama, SPCR ocjenjuje 1 od 4 preporuke EU-a upućene Češkoj 2015. godine iznimno važnom (u području poreznog sustava i javne nabave), 2 važnima (u području javnih financija i oporezivanja rada) i 1 korisnom, ali ne prioritarnom (u području obrazovanja). Prema SPCR-u, u području obrazovanja veći naglasak trebao bi biti na STEM⁵ području i strukovnom obrazovanju, usmjeravajući se u većoj mjeri na povezivanje obrazovanja s tržištem rada te olakšavanje prelaska iz sekundarnog u tercijarno obrazovanje. Provedba reformi u 2015. godini ocijenjena je uglavnom „mješovitim napretkom“ (*mixed progress*). U područjima javnih financija i oporezivanja, poslovnog okruženja i tržišta rada procijenjen je „mješoviti napredak“, dok je u području inovacija i vještina napredak procijenjen nezadovoljavajućim (Business Europe, 2016⁶).

Proces provedbe Europskog semestra u Hrvatskoj

Hrvatska je na dobrovoljnoj osnovi prvi put sudjelovala u postupku Europskog semestra 2013. godine, a od 2014. u postupku sudjeluje u potpunosti. U sklopu

⁵ STEM - science, technology, engineering and mathematics

⁶https://www.bussinesseurope.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/reform_barometer_2016/czech_republic.pdf

tog postupka Hrvatska se od početka punopravnog sudjelovanja nalazi pod pojačanim nadzorom u okviru postupka u slučaju prekomjernog deficita te je temeljem detaljnih analiza Komisije smještena u kategoriju država članica s prekomjernim makroekonomskim neravnotežama (Samardžija et al., 2016).

U 2014. godini Hrvatska je primila 8 preporuka Vijeća, 2015. ukupno 6 preporuka, a u 2016. Vijeće je Hrvatskoj uputilo 5 preporuka. Prema dokumentu Europskog parlamenta, u 2015. godini ostvarila je određeni napredak u ispunjavanju samo 1 preporuke, a preostalih 5 preporuka ispunila s ocjenom ograničeni napredak/nema napretka (Europski parlament, 2016b). Preporuke upućene Hrvatskoj u 2016. godini obuhvaćaju područja javnih financija, mirovinskog i zdravstvenog sustava, tržišta rada, javne uprave i poduzeća u državnom vlasništvu, parafiskalnih nameta i administrativnih barijera te pravosudnog sustava (Vijeće EU-a, 2016b).

Postupci vezani uz Europski semestar, posebice priprema Programa konvergencije i Nacionalnog programa reformi, u nadležnosti su hrvatske Vlade. Od 2016. godine, *Odlukom Vlade Republike Hrvatske o koordinaciji aktivnosti unutar okvira za gospodarsko upravljanje Europske unije i sustavnom praćenju razvojnih inicijativa i projekata od osobitog strateškog značaja* (NN 22/16) formirani su Međuresorna radna skupina za Europski semestar (Radna skupina) i Tim za Europski semestar u Uredu predsjednika Vlade koji obavlja stručne i administrativne poslove za Radnu skupinu te koordinira provedbu Europskog semestra u Hrvatskoj (NN 22/16).

Relevantni odbori Hrvatskog sabora uključeni su u procese Europskog semestra putem zajedničkih tematskih sjednica. Na tim sjednicama raspravljaju se nacionalni dokumenti koji se izrađuju unutar tekućeg ciklusa Europskog semestra te provedba preporuka iz prošlog ciklusa. U ciklusu 2014. godine, Odbor za Europske integracije i Odbor za financije raspravili su na zajedničkoj sjednici Komisijinu ocjenu Nacionalnog programa reformi i Programa konvergencije te Izjavu Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske (Europski parlament, 2017). U veljači 2015. godine, nacrti Programa konvergencije i Nacionalnog programa reformi raspravljeni su na zajedničkoj sjednici Odbora za europske integracije, Odbora za financije i državni proračun te Odbora za regionalni razvoj i fondove EU-a, uz predstavnike Ministarstva financija i Ministarstva za regionalni razvoj i fondove EU-a. Vlada je usvojila Nacionalni program reformi i Program konvergencije za 2015. godinu na sjednicama održanim u travnju 2015. godine. Nakon toga, u svibnju 2015., tri spomenuta saborska odbora na zajedničkoj su sjednici raspravila poziciju Hrvatske vezano uz Program konvergencije 2015. (ibid.; Hrvatski sabor, 2015). Značajan događaj u ciklusu za 2016. godinu odnosi se na posjet potpredsjednika Europske komisije g. Dombrovskisa Hrvatskom saboru (u ožujku 2016.). U sklopu posjeta, g. Dombrovskis se sastao s predsjednikom Sabora s kojim je razgovarao o Izvješću o detaljnom preispitivanju makroekonomskih neravnoteža za Hrvatsku za 2016. godinu te se na zajedničkoj sjednici obratio i članovima relevantnih saborskih odbora, kojima

je predstavio prioritete novog ciklusa Europskog semestra te se raspravilo o poziciji Hrvatske unutar tog postupka (Hrvatski sabor, 2016a, str.6-7). Nadalje, u ciklusu Europskog semestra 2016. Program konvergencije i Nacionalni program reformi usvojeni su na sjednici Vlade 28. travnja 2016. Istog dana, na zajedničkoj sjednici Odbora za europske integracije, Odbora za financije i državni proračun te Odbora za regionalni razvoj i fondove EU-a, ministar financija prezentirao je navedene dokumente uz predviđenu raspravu. Dokumenti su potom dostavljeni Europskoj komisiji (Hrvatski sabor, 2016b; Europski parlament, 2017). Imajući u vidu gusti kalendar aktivnosti u okviru postupka Europskog semestra i kratkoću raspoloživog vremena za intervencije, navedeno upućuje na potrebu integriranog upravljanja i koordinacije u pripremama i provedbi postupka na nacionalnoj razini kako bi se omogućilo što veće supstancijalno uključivanje saborskih odbora.

U Hrvatskoj socijalni partneri nisu izravno uključeni u definiranje i izradu Nacionalnog programa reformi. Međutim, konzultirani su u pogledu različitih dokumenata i pravnih propisa koji čine sastavne dijelove Nacionalnog programa reformi (Eurofound, 2016: 29-30). Općenito, socijalni partneri nisu potpuno zadovoljni načinom uključivanja u proces. U prva dva ciklusa provedbe Europskog semestra u Hrvatskoj, socijalni partneri bili su informirani o pripremama Nacionalnog plana reformi na sjednici Gospodarsko-socijalnog Vijeća (GSV). U ciklusu Europskog semestra za 2016. godinu učinjen je određen pomak. Naime, na sjednici GSV-a bio je izložen koncept sudjelovanja socijalnih partnera u procesu i održano je nekoliko tematskih sastanaka vezano uz područja obuhvaćena Europskim semestrom relevantna za socijalne partnere (npr. tržište rada, obrazovanje, mirovinski sustav). Sindikati uključeni u proces smatraju da njihovo sudjelovanje treba biti značajnije jer se na tematskim sastancima traže očitovanja bez mogućnosti značajnijeg utjecaja u procesu. Tome treba pridodati i relativno kratko raspoloživo vrijeme, uvjetovano kalendarom aktivnosti Europskog semestra. Stoga se sindikati sami informiraju i inzistiraju na sudjelovanju⁷. Poslodavci također smatraju da je određen pomak u uključivanju socijalnih partnera postignut jer su se održale konzultacije, no i oni smatraju da postoji prostor za poboljšanja u uključivanju socijalnih partnera. Prema „barometru reformi“ BUSINESS Europe za 2016. godinu, Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) ocjenjuje 3 od 6 preporuka EU-a upućenih Hrvatskoj 2015. godine iznimno važnima (u području javnih financija i financijskog sektora te smanjenja parafiskalnih nameta i uklanjanja administrativnih barijera), a preostale 3 preporuke važnima (u području mirovinskog i zdravstvenog sustava, oporezivanja rada i jave uprave na središnjoj i regionalnoj/lokalnoj razini). Provedba reformi u 2015. godini pretežno je ocijenjena „nezadovoljavajućim napretkom“. Reformski napredak u područjima javnih financija i oporezivanja, poslovnog okruženja, inovacija i vještina te dostupnosti financiranja i financijske

⁷ Informacije s rasprave na temu Europskog semestra održane u Zagrebu 2015. u sklopu projekta POLO-Cro28: Opservatorij politika u Hrvatskoj. U panel-raspravi u okviru POLO-Cro28 okruglog stola analizirali su se učinci provedbe Europskog semestra na socijalne aspekte društva.

stabilnosti procijenjen je nezadovoljavajućim, dok je u području tržišta rada procijenjen „mješovit“ napredak (Business Europe, 2016⁸).

Zaključak

Europski semestar kompleksan je i intenzivan proces koji podrazumijeva pojačanu suradnju institucija EU-a i država članica. Veća EU koordinacija i nadzor nad fiskalnim i ekonomskim politikama i strukturnim reformama država članica zahtijeva veću komunikaciju i uključenost relevantnih nacionalnih dionika te transparentnost procesa. Naime, znatnija uključenost u prvom redu nacionalnih parlamenata i socijalnih partnera, ali i akademske zajednice i organizacija civilnog društva te njihov doprinos u planiranju nacionalnih dokumenata u sklopu ovog postupka mogu pridonijeti razumijevanju određenih reformskih mjera i njihovoj široj prihvaćenosti. Osim toga, veći broj javnih rasprava o Europskom semestru učinit će teme povezane s tim procesom uočljivijima i na taj način pridonijeti boljem razumijevanju u široj javnosti. Europski semestar svakako pruža dobru priliku novim državama članicama EU-a za reviziju njihovih gospodarskih politika te nudi šire smjernice za modernizaciju, pridonoseći bržem procesu sustizanja najrazvijenijih članica EU-a. U tom smislu kontinuirani naponi unutar tog okvira uz širu podršku javnosti čine neizostavan preduvjet.

Države članice EU-a različito su se prilagodile postupku Europskog semestra te postoje znatne razlike u provedbi tog postupka na nacionalnoj razini, ovisno o nacionalnim kontekstima prakse suradnje vlada, parlamenata i ključnih dionika. Primjer Češke pokazuje kako je u provedbi Europskog semestra, koji podrazumijeva gusto definiran kalendar aktivnosti, vrlo važno imati dobru koordinaciju kako bi se na što bolji način uključili svi relevantni dionici. U toj članici EU-a vrlo je istaknuta važnost postizanja širokog društvenog konsenzusa za pripremljene reformske mjere Vlade. Proces organizacije okruglih stolova na kojima se prikupljaju informacije, podaci i stavovi relevantnih dionika i koji se potom uključuju u dokument Nacionalnog plana reformi dobar je primjer uključivosti u procesu provedbe Europskog semestra koji bi mogao poslužiti kao inspiracija Hrvatskoj te ostalim novim državama članicama u provedbi tog postupka.

Literatura

BusinessEurope (2016). *Reform Barometer Spring 2016 – Reform to perform*. Dostupno na: <https://www.businesseurope.eu/publications/business-europe-reform-barometer-spring-2016-reform-perform>

⁸https://www.businesseurope.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/reform_barometer_2016/croatia.pdf

Europski parlament (2016a). *Economic Dialogue with the European Commission on draft 2016 Country-Specific Recommendations. ECON and EMPL on 14 June 2016.* Brussels: European Parliament IPOL EGOV.

Europski parlament (2016b). *At a glance Implementation of the 2015 Country Specific Recommendations.* Brussels: European Parliament IPOL EGOV.

Europski parlament (2017). *Involvement of the National Parliaments in SCPs and NRPs – 2014, 2015 and 2016.* Brussels: European Parliament DG for Internal Policies – Economic Governance Support Unit

Češka Vlada (2009. – 2015.). *Implementation of the National Reform Programme in 2013 and upcoming European Semester* (online). Dostupno na: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/implementation-of-the-national-reform-programme-in-2013-and-upcoming-european-semester-112237/>

Češka Vlada (2009. -2015.). *A series of expert discussions on the National Reform Programme updating has began* (online). Dostupno na: <https://www.vlada.cz/en/evropske-zalezitosti/aktualne/a-series-of-expert-discussions-on-the-national-reform-programme-updating-has-began-92130/>

Češka Vlada (2009. – 2014.). *The Office of the Government kicks off the preparation of the National Reform Programme of the Czech Republic 2013* (online). Dostupno na: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=102002&tmplid=51>

Darvas, Z., Leandro, A. (2015). *The limitations of policy coordination in the euro area under the European Semester.* Bruegel Policy Contribution 2015/19. Brussels: Bruegel.

Dumbrovsky, T. (2014). *Constitutional Change through Euro Crisis Law. A Multi-level Legal Analysis of Economic and Monetary Union – Country Report: Czech Republic.* EUI online publication.

Eurofound (2016). *Role of the social partners in the European Semester,* Publications Office of the European Union, Luxembourg

Gros, D., Alcidi, C. (2015) *Economic policy coordination in the euro area under the European Semester.* In-depth study provided in advance of the Economic Dialogue with the President of the Eurogroup in ECON on 10 November 2015. Brussels: European Parliament.

Hrvatski sabor (2015). *Europski poslovi u Hrvatskom saboru.* Bilten br. 7, ožujak 2015.

Hrvatski sabor (2016a). *Europski poslovi u Hrvatskom saboru.* Bilten br. 19, ožujak 2016.

Hrvatski sabor (2016b). *Europski poslovi u Hrvatskom saboru.* Bilten br. 21, svibanj 2016.

Kreilinger, V. (2016). *National parliaments, surveillance mechanisms and ownership in the Euro area*. Studies and Reports No.110, Jacques Delors Institut – Berlin, March 2016.

Odluka Vlade Republike Hrvatske o koordinaciji aktivnosti unutar okvira za gospodarsko upravljanje Europske unije i sustavnom praćenju razvojnih inicijativa i projekata od osobitog strateškog značaja (NN 22/16). Zagreb: Narodne novine.

Samardžija, V, Krešimir, J. i Skazlić, I. (2016). *Značaj Europskog semestra za reforme u Hrvatskoj i odabranim novim EU članicama*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose

Vijeće EU-a (2016a). *Preporuka Vijeća od 12. srpnja 2016. o Nacionalnom programu reformi Češke za 2016. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Češke za 2016.* Službeni list Europske unije C 299/23. 18. 8. 2016.

Vijeće EU-a (2016b). *Preporuka Vijeća od 12. srpnja 2016. o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2016. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2016.* Službeni list Europske unije C 299/96. 18. 8. 2016.